

Acollir i acompanyar les pèrdues i el dol en el context educatiu

AMPA SESMON- febrer 2018
Àngels Miret i Neus Ballesteros

Continguts

Víncle – mort/separació/pèrdua.

Tipus de pèrdues.

Els processos de dol.

Fases, tasques i emocions implicades

La mort i la comprensió de l'infant.

El dol en l'infant. Acompanyament en el context educatiu.

Mites sobre el dol i els infants

No s'adonen del què passa després d'una pèrdua → Se n'adonen i no parlar-ne és deixar-los incomunicats davant la vida.

No elaboren el dol → Elaboren dols.

No atribueixen significat als esdeveniments → No només l'atribueixen sinó que necessiten fer-ho.

Els adults els hem de protegir del dolor i el patiment, per això és millor que no participin dels rituals → La millor protecció és incorporar-los a la vida de la família, amb la participació adequada. Sentir-se exclòs provoca sentiments d'abandonament i soledat, la possibilitat de formar part de..., per poder acompanyar i ser acompanyat.

No entenen els rituals → Els podem ajudar a entendre'ls i fer-los participar en la mesura del possible.

Herrero, O. i Poch, C. (2003)

Acompanyar els infants en dol

- Sent honestos i dient-los la veritat.
- Deixant-los participar en els comiats.
- Permetre'ls el plor i l'expressió de les emocions.
- Indagant les emocions
- Fent-los preguntes obertes.
- No apartant-los del dolor.
- Estant físicament a prop

Com visc jo les emocions?

L'adult com a model, testimoni d'actitud i comportament:

Legitimar les emocions, les nostres i les dels infants

Ajudar als més petits a identificar les emocions i a gestionar-les

Bibliografia

- CARMELO, Anji. (2011) *El buen duelo*. Barcelona: Editorial Tarannà. Recursos per acostar-nos als éssers estimats que han mort i que formen part del nostre sentir, el nostre pensar, i del nostre viure.
- DE LA HERRÁN, Agustín y CORTINA, Mar. (2006) *La muerte y su didáctica*. Madrid: Editorial Universitas, S.A. Recursos metodològics i activitats concretes. Els autors tenen un llarg recorregut en el tema de l'educació per la mort. De la Herrán és professor del departament de didàctica de la UAM i Cortina és mestra i psicòloga i presidenta de l'Asociación Española de Tanatologia.
- DIAZ, Immaculada (2004) *I ara, on és? Com ajudar els nens i els adolescents a entendre la mort*. Barcelona: Viena Edicions. Llibre adreçat a famílies i educadors, eina d'ajuda i de reflexió.
- ESQUERDA, Montse i AGUSTÍ, Anna. (2010) *El nen i la mort. Acompanyar els infants i els adolescents en la pèrdua d'una persona estimada*. Lleida: Pagès Editors. És un llibre molt útil, que ofereix eines per acompanyar i ajudar a infants i adolescents a elaborar el dolor per la pèrdua d'una persona estimada. Permet explorar l'univers del nen en relació amb la mort i les seves reaccions davant la pèrdua.
- FUENTES, Sonia. (2013) *El silenci dels nens*. Barcelona: Claret. Com tenir en compte i acompanyar als infants quan un membre de la família se li diagnostica càncer.

- **KÜBLER-ROSS, Elisabeth. (1996) *Los niños y la muerte*. Barcelona: Lucièrnaga.** Aquesta doctora en Medicina i Psiquiatria va treballar durant una dècada amb infants malalts i amb les seves famílies. D'una forma planera, en aquest llibre ens explica les pors, els dubtes i l'angoixa dels popis malalts i les seves famílies davant la proximitat de la mort.
- **MIRET, Àngels. (2016) *El centre educatiu de dol*. Barcelona: Tarannà.** Afrontar col·lectivament la pèrdua, el sofriment i el dolor permet donar resposta a moltes preguntes, moltes inquietuds. Una formació integral no pot deixar de banda aquests aspectes. Com "viure" la mort quan toca a les portes d'un centre educatiu? Aquesta és una guia per al professorat i equips directius. Trobareu orientacions sobre com afrontar la mort i altres pèrdues significatives amb l'alumnat i també un recull d'experiències viscudes que il·lustren la importància d'afrontar la mort i el dol a les aules i donar així l'oportunitat al nostre alumnat i també al professorat i les famílies, d'abordar aquest tema obertament.
- **NEIMEYER, Robert. (2002) *Aprender de la pérdida*. Barcelona: Paidós.** L'autor és professor del Departament de Psicologia de la Universitat de Memphis. Ofereix un llibre alhora rigorós i entenedor. Qüestiona les teories tradicionals i en proposa de noves, compartint testimonis reals de persones que viuen el seu dol.
- **NOLLA, Anna. (2008) *Del viure i del morir. Propostes per acostar-nos a l'experiència de la finitud*. Barcelona: Rosa Sensat.** Recursos pels educadors per reflexionar i parlar sobre l'experiència del viure i del morir. Es presenten 30 propostes de treball dirigides a les tres etapes educatives: Educació Infantil, Primària i ESO.

- **PAYÁS, Alba. (2014) *El mensaje de las lágrimas*. Barcelona: Paidós.** Aquest llibre s'adreça a totes les persones que es troben en un procés de dol, i també a les que volen ajudar als que han viscut una pèrdua, ja sigui un amic o un familiar. També per a tots aquells interessats en estar informats al voltant de les pèrdues i el dol.
- **POCH, Concepció i HERRERO, Olga. (2003) *La muerte y el duelo en el contexto educativo*. Barcelona: Paidós.** En educació cal estar atents al patiment provocat per la mort d'un ésser estimat. Cada vegada més, mestres, pedagogs, psicòlegs i pares tenen consciència de la necessitat de tractar el tema de la mort i el dol, en diferents contextos educatius. Les autores proposen un recorregut de reflexions i respostes a un munt d'interrogants que sorgeixen en el dia a dia, a l'escola i a casa, amb l'intenció de contribuir a omplir l'espai educatiu sobre la pedagogia de la vida i de la mort.
- **SERRA, Xusa. (2014) *I jo, també em moriré?* Barcelona: Columna.** L'autora, infermera especialitzada en processos de dol, dona claus per ajudar a infants i joves a desenvolupar eines emocionals per afrontar una mort, una separació, una malaltia greu, i arribar a l'edat adulta sabent gestionar les pèrdues de qualsevol tipus.
- **TIZÓN, Jorge.L. (2004) *Pérdida, pena, duelo*. Barcelona: Fundació Vidal i Barraquer/ Paidós** L'autor és psiquiatra, psicòleg i psicoanalista i director de la Unitat de Salut Mental de l'Institut Català de la Salut. També imparteix l'assignatura "Dol i Psicopatologia" a l'Institut de Salut Mental de la Fundació Vidal i Barraquer. En aquest llibre trobem un reball exhaustiu sobre la pèrdua i el dol.

Recull a càrrec de Concepció Poch, Neus Ballesteros i Anna Nolla.

*"Tot el que estimem
ens ho poden
prendre, el que no
ens poden treure,
és el nostre poder
de triar quina
actitud assumir
davant d'aquests
esdeveniments"*

Viktor Frankl

Moltes gràcies!

Àngels Miret Rial

angels.miret@gmail.com

Neus Ballesteros Ventura

neusbave@gmail.com

GEI Blanquerna "Dols i pèrdues en el
context educatiu"

BES – Barcelona Espai de Supervisió
www.espaibes.cat